

Department
of
APPLIED MATHEMATICS

Carl Ludvig Schreiner Godske (1906 - 1970)

Forelesning holdt ved Matematisk institutt,
Universitetet i Bergen 3.12.1997

av

Kåre Utaaker

Report no. 117

April 1998

UNIVERSITY OF BERGEN
Bergen, Norway

Department of Mathematics
University of Bergen
5008 Bergen
Norway

ISSN 0084-778x

Carl Ludvig Schreiner Godske (1906 - 1970)

Forelesning holdt ved Matematisk institutt,
Universitetet i Bergen 3.12.1997

av

Kåre Utaaker

Report No. 117

April 1998

CARL LUDVIG SCHREINER GODSKE (1906-1970)

av

Kåre Utaaker

Ennå minnes jeg mitt første inntrykk av professor Godske da jeg begynte på bifagsstudiet i fysisk geografi på Geofysisk institutt høsten 1945. På den første forelesningen kom det inn en lang, ulenkelig kar, nokså keitet, med milde, uttrykksfulle øyne bak sterke brilleglass. Så begynte han å snakke med litt hes, inntrengende stemme, og det tok ikke lang tid før både jeg og de 3 andre studentene var innfanget av hans interessante innføring i meteorologiens verden. Jeg trur det var der og da jeg bestemte meg for å ta meteorologi hovedfag - noe jeg aldri hadde hatt i tankene før.

C. L. Godske (copyright Bergens Tidende)

CARL LUDVIG SCHREINER GODSKES (1898-1970)

av

Kåre Ulvåsen

Enkelt uttrykt, mitt første inntrykk av professor Godskes så jeg ham på
 biblioteket i tysk kystby på Geografisk institutt høsten 1947. Et år senere
 fortalte han for meg om sin egen utvalgte karriere som forsker og
 uttrykkelig om sine egne utvalgte. Så begynte han å snakke med meg
 om hans utvalgte utvalgte, og det tok ikke lang tid før han og de 3 andre utvalgte
 var med på en utvalgte utvalgte i meteorologisk utvalgte. Jeg var da
 var det og da jeg bestemte meg for å ta meteorologisk utvalgte - noe jeg stod ferdig
 på i utvalgte år.

C. L. Godskes (nysgj. Bergen Tidning)

Da jeg hadde gjort unna cand.mag. studiet - til dels på Blindern - tok jeg høsten 1949 fatt på hovedfagsstudiet på Geofysisk institutt. Det var da 3 professorer på Geofysen: Carl Ludvig Godske (Avd. B Meteorologi), Bjørn Trumpy (Avd. C, Geomagnetisme og kosmisk fysikk) og Håkon Mosby (Avd. A, Oseanografi), som nokså treffende til daglig ble omtalt som Calle, Trumpy og professor Mosby. Godske var den store speidergutten som var dus med alle fra første stund, mens Trumpy, som også var forholdsvis uhøgtidelig med en rungende latter, holdt noe større avstand, og Mosby var den korrekte herre som en fikk drikke dus med når «tiden var moden». De var alle 3 dyktige forelesere.

Etter avsluttet hovedfagseksamen, tidlig på høsten 1950, beklaget Calle at han ikke kunne tilby meg en assistentjobb, men han håpet jeg ville komme tilbake dersom han kunne skaffe midler på et senere tidspunkt. Jeg hadde jo hele tiden tatt sikte på å gå inn i skolen, og var allerede i full stilling som gymnaslektor, så dette var ingen skuffelse for meg.

Våren 1953 tok så Godske kontakt og tilbød meg en forskningsassistentstilling, lønnet av NLVF som var opprettet noen år i forveien. Under tvil - delvis fordi lønna var dårligere - vendte jeg tilbake til Geofysisk institutt, og hadde fra da av et forholdsvis nært forhold til Calle helt til hans død 3. juli 1970.

Carl Ludvig Godske, eller C. L. Godske som han oftest skrev selv, ble født i Bindal på Helgeland 20. mai 1906. Far hans var distriktslege, og distriktsleger flyttet gjerne på seg. Hvor gammel Calle var da han flyttet sørover, veit jeg ikke, men han ga ofte uttrykk for en sterk tilknytning til Nordland.

Han tok mat. nat.v. embetseksamen i 1931 med hovedfag i matematikk, og bifag: mekanikk, fysikk og astronomi. Under hovedfagsstudiet ble han i 1929 privatassistent hos Vilhelm Bjerknes (V.B.), Bergensskolens far, som åpenbart blei Calles store forbilde. Jeg syns derfor det er på sin plass å gi en kort skisse av denne eneren i norsk naturvitenskaps historie.

Jeg hadde en annen cand mag. student - til dels på Blindern - tok jeg høsten 1949
fått på hovedfagsstudiet på Geofysisisk institutt. Det var da 3 professorer på Geofysisk
Carl Ludvig Gødske (Avd. B Meteorologi), Bjørn Trumpy (Avd. C Geomagnetisme
og Kosmisk fysikk) og Håkon Mosby (Avd. A, Oceanografi), som nok så veiledende til
drøpte de gamle som Calle, Trumpy og professor Mosby. Gødske var den store
spesialisten som var det med alle de første studier, mens Trumpy som også var
forholdvis utrykkelig med en trøyende latter, holdt noe større kursene og Mosby
var den korrekte bare som en slik dikke som med nå «tiden var moden». De var
alle 3 dyktige forelesere.

Etter avsluttet hovedfagsstudium, tidlig på høsten 1950, bekjente Calle at han ikke
kunne løse meg en assistentjobb, men han håpet jeg ville kunne tilbringe tiden hos
kanskje skatte ved på et senere tidspunkt. Jeg hadde jo heller ikke tenkt på å gå
inn i skolen, og var allerede i full stilling som gymnasielærer, så dette var ingen
skuffelse for meg.

Våren 1953 tok så Gødske kontakt og tilbød meg en forskningsassistentstilling
lønnet av NLFV som var opprettet noen år før. Under tvil - delvis fordi lønnen
var dårligere - vendte jeg tilbake til Geofysisisk institutt, og hadde fra da av et
forholdsvise nært forhold til Calle helt til hans død 3. juli 1970.

Carl Ludvig Gødske eller C. L. Gødske som han oftest kalte selv, ble født i Bursdal på
Helgeland 20. mai 1906. Far hans var distriktslege, og distriktslege for flyttgjerning på
sø. Hvor gammel Calle var da han flyttet sørover, vet jeg ikke, men han ga ofte
uttrykk for en sterk tilknytning til Nordland.

Jeg tok med meg v. endebokserne i 1951 med hovedfag i matematikk, og bl.a.
matematisk fysikk og astronomi. Under hovedfagsstudiet ble han i 1952
privatassistent hos Vilhelm Bjerknes (V.B.), Bergensskoleens far, som åpenbart ble
Calles store forbilde. Jeg synes derfor det er på sin plass å gi en kort skisse av denne
enken i norsk naturvitenskaps historie.

V.B. (1862-49) var utdannet fysiker, og samarbeidet i yngre år med H. Hertz, og han utviklet da det teoretiske grunnlaget for radio. Calle siterte ofte V.B. som sa: «Marconi brukte mine likninger og han ble berømt og rik». Fra midten av 1880-åra begynte Bjerknes å arbeide med hydrodynamikk og da spesielt med anvendelser på sirkulasjonen i atmosfæren og i havet. Han utviklet sine fundamentale sirkulasjonssatser. I 1904 holdt han i Stockholm sin berømte forelesning om problemet med å forutsi været. Dette delte han i to delproblemer:

1. **Diagnoseproblemet:** En sammenfatning av observasjoner til et mest mulig fullstendig bilde av atmosfærens tilstand ved ett tidspunkt.
2. **Prognoseproblemet:** Ved hjelp av fysikkens lover å beregne luftmassenes nye posisjon og fysiske tilstand ei kort tid framover.

Året etter holdt han en tilsvarende forelesning ved Carnegie Institution i Washington D.C., og det resulterte bla. i at han fra denne institusjonen fikk en betydelig bevilgning til sitt arbeid med disse problemene i alle år fram til 1941.

Noe av denne målsettingen ble realisert her i Bergen i åra like etter den første verdenskrigen, og i det videre arbeid med grunnlaget som var lagt av den såkalte Bergenskolen i meteorologi - trolig den største bragd i norsk naturvitenskaps historie. «The Norwegian School» kaller amerikanerne den. Calle fortalte at V.B. av og til beklaget at han hadde bundet seg slik opp med meteorologien. Det var jo egentlig fysikken som lå hans hjerte nærmest.

Jeg kan ikke her gå nærmere inn på V.B. sin enestående intuitive evne til å se det vesentlige i en innviklet problemstilling. Men jeg må nevne hans evne til å knytte til seg begavete og entusiastiske medarbeidere. Denne evnen til å omgås og trives med yngre mennesker bevarte han langt opp i høg alder. Han var nok også kritisk i valget av medarbeidere. Om en svært evnerik ung mann som han hadde «på prøve» sa han: «jeg kunne ikke bruke ham, han hadde ikke mot til å begå dumheter». Hos alle sine medarbeidere tente han en gnist som har gitt viktige og varige bidrag til Geofysikkens utvikling. Blant de mest kjente er Bjørn Helland Hansen, Harald Ulrik

V.B. (1862-1929) var utvannet fysiker, og samarbeidet i yngre år med H. Hertz, og han utviklet de det teoretiske grunnlaget for radio. Calle sinne om V.B. samarbeidet brukte mine likninger og han ble berømt og rik. Fra omkring 1900-årene begynte Bjerknes å arbeide med hydrodynamikk og da spesielt med atmosfæriske sirkulasjoner i atmosfæren og i havet. Han utviklet sine fundamentale sirkulasjonslæren. I 1904 holdt han i Stockholm sin berømte forelesning om problemer med å forutsi været. Dette delte han i to delproblemer: 1. Diagnoseproblemet: En sammenstilling av observasjoner til et mest mulig tilstrekkelig bilde av atmosfærens tilstand ved ett tidspunkt. 2. Prognoseproblemet: Ved hjelp av fysikkens lover å beregne atmosfærens nye tilstand og fysikkens tilstand et kort tid framover. Året etter holdt han en tilsvarende forelesning ved Carnegie Institution i Washington D.C., og det resulterte bl.a. i at han fra denne institusjonen fikk en betydelig bevilgning til sitt arbeid med disse problemene i alle år fram til 1921.

Noe av denne målettingen ble realisert her i Bergen i åra like etter den første verdenskrigen, og i det videre arbeid med grunnlaget som var lagt av den såkalt Bergenskolen i meteorologi - nemlig den statiske stig og norsk naturvitenskapshistorie «The Norwegian School» kalles amerikanerne den Calle fortalte at V.B. og til baklaget at han hadde bundet seg slik opp med meteorologien. Det var jo egentlig fysikken som lå hans hjerte nærmest.

Jeg kan ikke her gå nærmere inn på V.B. sin erestående intuitive evne til å se den vesentlige i en utviklet problemstilling. Men jeg må nevne hans evne til å lagde ut seg begreper og entomologiske medarbeidere. Denne evnen til å omgås og trives med yngre mennesker berørte han langt opp i høy alder. Han var nok også kritisk i valget av medarbeidere. Om en svært evnerik ung mann som han hadde «på prøve» sa han: «Jeg kunne ikke bruke ham, han hadde ikke mot til å bølge dumheter». Han alle sine medarbeidere mente han en gutt som har fått utdanning og varige erfaring til Geofysikkens utvikling. Blant de mest kjente er Bjørn Høiland Hansen, Harald I. Link

Sverdrup, sønnen Jacob Bjercknes, Tor Bergeron, Carl-Gustaf Rossby, Sverre Pettersen, Thomas Hesselberg og Svein Rosseland.

I 1929 ble, som tidligere nevnt, Godske fanget inn av V.B. og meteorologien. Hans oppgave som assistent for «gammeln», som hans elever i Bergensskolen noe uærbødig, men kjærlig omtalte ham, var å jobbe med det matematiske formelapparatet i «Physicalische Hydrodynamik mit Anwendungen auf die dynamische Meteorologie» utgitt i 1933. Samtidig tok han hovedfag i matematiske, og gikk deretter i gang med doktoravhandlingen «Die Störungen der Zirkularen Wirbels einer homogen-inkompressiblen Flüssigkeit». Han disputerte i 1934 og arbeidet videre med perturbasjonsproblemer i hydrodynamikken.

I 1935 studerte Calle (anvendt) matematikk hos R. Van Mises, lengste tiden i Istanbul. Han fortalte en gang at før han dro, sa V.B. til ham: «Husk det Godske, det er ikke bra å kunne for meget!» Tolkning? «I forskningen er fantasi, undring og intuisjon oftest viktigere enn omfattende kunnskap». I 1936 studerte Godske matematikk hos professorene Frichet og Villat i Paris.

Men Calle studerte nok ikke bare matematikk under disse utenlandsoppholdene. Han fikk også med seg utrolig mye av kunst, kultur og historie. Han hadde en imponerende samling fotografier som dokumentasjon. Et av resultatene ble boka: «Kirken den er et gammelt hus», der han beskriver kirkebygg fra de eldste som hadde den romerske basilika som forbilde, til de gotiske katedralene, som etter hans skjønn nådde sin mest subtile form i den himmelstrebende katedralen i Chartres.

I 1937/38 var han universitetsstipendiat ved UiO, og studerte i 1938 atmosfærisk stråling og turbulens hos professor Brunt i London.

Til Bergen kom Calle høsten 1938 og da som stipendiat ved Christian Michelsens Institutt, som holdt til huse på Geofysen. Da Jacob Bjercknes dro til University of California i Los Angeles som gjesteprofessor, ble Godske vikar i hans professorat i teoretisk meteorologi ved Bergens Museum i 1940, og han ble utnevnt ved UiB i 1946. Han hadde således sitt virke ved Geofysisk institutt i bortimot 32 år, dvs. halve livet.

Han hadde arbeidet sitt virke ved Geologisk institutt i Berlin mot 32 år, der han ble
teoretisk meteorolog ved Bergens Museum i 1910, og han ble utnevnt ved UB i 1918
California i Los Angeles som første professor ble Gudak vikar i hans professorat
institutt som holdt til i hus på Geoyesen. Da Jacob Bjerknes dro til University of
Til Bergen kom Calle høsten 1938 og da som stipendiat ved Christian Michlersens
etaling og utvalgte hos professor Brunt i London.
I 1937/38 var han universitetsstipendiat ved UB, og student i 1938 atmosfærisk
skjønn nådde sin mest subtile form i den himmelsprende katedral i Chartres
hadde den romerske basilika som forblide, til de gotiske katedralene som etter hans
«Kirken den er et gammelt hus», der han beskriver kirkebygg fra de eldste som
impionerende smaling fotografier som dokumentasjon. Et av resultatene ble bok
Han fikk også med seg utrolig mye av kunst, kultur og historie. Han hadde en
Men Calle studerte nok ikke bare matematikk under disse «tjenestepåbudene»
professorene Fricke og Vilbit i Paris.
ofte viktigere enn omfattende kunnskap». I 1936 studerte Gudak matematikk hos
til å kunne for meg «Tolkning» «forskningen er faktisk utdanning og innledning
Han fortalte en gang at for han dro, sa V.B. til ham «takk for Gudak, det er ikke
I 1935 studerte Calle (senere) matematikk hos K. Van Mises, fangste tiden i løpende
arbeidet videre med perturbasjonsproblemer i hydrodynamikk.
Wirtgen en av betyngende atmosfæriske fysikere». Han disputerte i 1934 og
og gikk deretter i gang med doktoravhandlingen «Die Störungen der Zirkulation
dynamische Meteorologie» utgitt i 1933. Samtidig tok han hovedag i matematikk
formelapparatet i «Physikalische Hydrodynamik mit Anwendungen auf die
utredning, men kjente omstilt ham, var å jobbe med det matematiske
oppgave som assosiert for «gammeln», som hans elever i Bergensskolen noe
i 1939 ble, som tidligere nevnt Gudak fonget inn av V.B. og meteorologer. Hans
Bjerknes, Thomas Hesselberg og Svein Rosseland.

Svein Rosseland, Tor Bergeron, Carl-Gustaf Rossby, Sverre

Jeg tror det var en lykke for ham at han kom til Bergen der han kunne få bruke sin kreativitet og virketrang i oppbyggingen av et nytt universitet.

Allerede i 1935/36 hadde Godske etter påtrykk fra V.B. begynt å arbeide med ei bok med sikte på å samle alle resultater fra Bergensskolen og andre nyere framskritt i dynamisk meteorologi og værvarsling. Hans medarbeidere skulle i første omgang være to av de unge pionerene fra Bergensskolen: J. Bjerknes og svensken Tor Bergeron. Men før disse to var kommet skikkelig i gang med arbeidet, kom krigen. Dermed ble all kommunikasjon mellom Bergen og Los Angeles og Stockholm brutt. Selv kommunikasjonen med V.B. i Oslo kunne være problematisk.

Men Calle hadde en voldsom virketrang, og lokalmeteorologi kunne han arbeide med også i isolasjonen. Han fikk da styreren av Værvarslinga på Vestlandet (VpV), Finn Spinnangr, med på å kartlegge lokalklimaet i Bergen. I tillegg til stasjonen på Fredriksberg opprettet VpV 8 midlertidige stasjoner for registrering av temperatur og måling av nedbør, og Calle mobiliserte 25-30 frivillige medarbeidere. I stille klare vinter- og vårnetter vandret noen med sine slyngetermometre fra dalbunnen eller sjøkanten opp og ned skrenter og lier og målte lufttemperaturen. Andre syklet gatelangs på måleferd, og noen rodde ut på Store Lungegårdsvann eller Byfjorden. Sammen med avlesninger av 16 utlagte minimumstermometre og registreringene fra stasjonene resulterte dette i publikasjonen «The minimum temperature of the Bergen Valley», pionerarbeidet i lokalmeteorologi i Norge. Hovedtrekkene i de kart Calle tegnet på grunnlag av disse forholdsvis primitive observasjonsmetodene, er ikke blitt nevneverdig revidert ved senere kartlegginger. Videre satte han i gang noen forholdsvis primitive strålingsmålinger - det som senere ble til «Strålingsobservatoriet på G.I.». Han tegnet også kart over «Lys og skygge i Bergen», og i samarbeid med Vestlandets Forstlige Forskningsstasjon satte han i gang skogsmeteorologiske undersøkelser i Os. Kartlegging av nedbørfordelingen i Hardanger, er et annet av hans arbeider innen lokalmeteorologi og representativitet av meteorologiske målinger.

av meteorologiske målinger. Handlaget er et resultat av hardt arbeid innen lokalmeteorologi og representativitet i gang skogneteorologiske undersøkelser i Or. Kartlegging av nedbørshøydene i bergene og i samarbeid med Vestlandets Forstlige Forskningsstasjon satte han i -studingsoperasjonen på G.L. Han regnet også kart over «lys og skygge i forholdvis primitive stasjonsmålinger» det som senere ble til nevneverdig revisjon ved senere kartlegginger. Videre satte han i gang noen tegnet på grunnlag av disse forholdvis primitive observasjonsmetodene, et likt bilde Valley» pionerarbeidet i lokalmeteorologi i Norge. Hovedtrekkene i de kart Calle stasjonens resultater dette i publikasjonen «The minimum temperature of the Bergen Sammen med avlesninger av 10 utlagte minimumstermometre og regnbøringsne på gatene på måltid og noen kobde ut på store Lungegårdsveien eller Byfjorden stasjonen opp og ned stenter og net og målte lufttemperaturen. Andre sykkel vinter- og vårtidene var det noen med sine slyngetermometre fra dalbunnen eller og måling av nedbør, og Calle mobiliserte 25-30 frivillige arbeidere. I slike tilfelle Fredrikberg oppretter VpV 8 midlertidige stasjoner for registrering av temperatur Finn Spinnangr, med på å kartlegge lokalbunnen i Bergen. I tillegg til stasjonen på med også i ledelsen. Han fikk da styren av Varvslings på Vestlandet (VpV) Men Calle hadde en valdsom virksomhet og lokalmeteorologi kunne han arbeide Selv kommunikasjonen med V. B. i Oslo kunne være problematisk. Det med ble all kommunikasjon mellom Bergen og Los Angeles og Stockholm gjennom Bergen. Men for disse to var kommet skikkelig i gang med arbeidet, kom krigen vare to av de unge pionerene fra Bergensskolen. J. Bjerknes og svensken Tor dynamisk meteorologi og varvsling. Hans medarbeidere skulle i første omgang med sikte på å analysere resultatene fra Bergensskolen og andre nyere framskritt i Allerede i 1930/31 hadde Godeke etter påtrykk fra V.B. begynt å arbeide med en bok kreativ og virksomhet i oppbyggingen av et nytt universitet. Jeg tror det var en lykke for ham at han kom til Bergen der han kunne få bruke sin

Samtidig arbeidet han heile tida med boka «Dynamic Meteorology and Weather Forecasting». Freden kom da endelig i 1945, og medarbeiderne J. Bjerknes og T. Bergeron kunne igjen nås. J.Bj. var i Bergen 1946/47 - sabbatsår fra UCLA - og han og Calle fikk da gjort unna det meste av samarbeidet. I 1947 kom (oberst i US AIR FORCE) R. C. Bundgaard til som medforfatter av kapitlene om Weather Forecasting. Godske var ferdig med det han sto som eneforfatter for, tidlig i 1949, men det drøydde med bidragene fra Bergeron og Buntgaard. Endelig i begynnelsen av 1951 kunne manuskriptet sendes til utgiverne: American Meteorological Society and The Carnegie Institution. Boka ble ikke utgitt før i 1957. Grunnen til denne forsinkelsen veit jeg ikke. Viktige nyvinninger innen meteorologien var kommet til i løpet av disse åra. Men sjøl om utgivelsen blei sterkt forsinka, er boka uten tvil et av de mest betydelig verk innen dynamisk meteorologi og værvarsling. Boka er 800 s. i stort format, og Godske var eneforfatter av ca. 460 s. og medforfatter av de fleste andre kapitlene.

Calle var sjølsagt «djupt vonbroten» over denne forsinkelsen, og han sa ofte at dette var én av grunnene til at han i sin forskning aldri vendte tilbake til dynamisk meteorologi. Minst like viktig var det nok at V.B. etter at han flytta til Oslo i 1926, etablerte en sterk gruppe i teoretisk-dynamisk meteorologi der: Halvor Solberg, Einar Høiland, og senere kom Arnt Eliassen og Ragnar Fjørtoft til. Med de knappe forskningsressursene et lite land som Norge forvalter, ville det etter Calles oppfatning være meningsløst om en ved UiB skulle bygge opp et forskningsmiljø med de samme spesialitetene som i Oslo. Den nødvendige undervisningskompetanse måtte en naturligvis ha. Men ellers «hadde meteorologien så mange andre oppgaver enn å være kammertjener for luftens sjåførere», som han uttrykte det med et sitat fra den britiske meteorologen Lewis Richardson - i følge Calle en av de visjonære innen bransjen.

Calles visjon var at en ved UiB skulle bygge opp et miljø innen atmosfærisk stråleforskning og miljømeteorologi på liten skala - dvs. lokalmeteorologi i relasjon til landbruk, skogbruk og menneskets atmosfæriske miljø (bla. forureiningsproblematikken) og hvordan vi påvirker og endrer dette. Han så det alltid som sin

Samtidig arbeidet han hele tida med boka «Dynamic Meteorology and Weather Forecasting» (redan kom ut andelig i 1945, og medarbeiderne i Bergen kunne gjerne nå J.B. var i Bergen 1946/7 - arbeidet for UCL.A - og han og Calle fikk da gjort unna det meste av samarbeidet. I 1947 kom (boken i US AIR FORCE) R. C. Baumgard til som medforfatter av kapitlene om Weather Forecasting. Godeke var lenge med det han sto som medforfatter for tidlig i 1949, men det drøyd med bringene fra Bergen og Baumgard. Endelig i begynnelsen av 1951 kunne manuskriptet sendes til utgivere: American Meteorological Society and The Carnegie Institution. Boka ble ikke utgitt før i 1957. Grunnen til denne forsinkelsen var jeg ikke. Værlege nyvinninger innen meteorologien var kommet til i løpet av disse år. Men sjøl om utgivelsen ble sterk forsinket, er boka uten tvil et av de mest betydelige verk innen dynamisk meteorologi og værforståelse. Boka er 300 s i størrelse og Godeke var medforfatter av ca. 40 s og medforfatter av de fleste andre kapitlene.

Calle var sjeldent «dypvannsbrotten» over denne forskningen, og han sa ofte at dette var en av grunnene til at han i sin forskning aldri vendte tilbake til dynamisk meteorologi. Minst like viktig var det nok at V.B. etter at han flytte til Oslo i 1926 etablerte en sterk gruppe i teoretisk-dynamisk meteorologi der Halvor Solberg, Einar Helland, og senere kom Arnt Eliassen og Ragnar Fjørtoft til. Med de knappe forskningensresser til det land som Norge forvalter, ville det etter Calle's oppfatning vært meningsløst om en ved UiB skulle bygge opp et forskningsmiljø med de samme eksistensvilkårene som i Oslo. Den nødvendige underfinansieringen måtte en naturligvis ha. Men ettersom «nårde meteorologien så mange andre oppgaver enn å være karnappene for luftens sjåtere», som han uttrykte det med et ord fra den britiske meteorologen Lewis Richardson - i følge Calle en av de viktigste innen fysikk.

Calle's visjon var at en ved UiB skulle bygge opp et miljø innen atmosfærisk studie-forskning og miljømeteorologi på liten skala - dvs. fokalmeteorologi i relasjon til landbruk, skogbruk og menneskets atmosfæriske miljø (bl.a. forurensningsproblematikken) og hvordan vi påvirker og endrer dette. Han så det alltid som sin

viktigste oppgave å være med på å dra i gang forskningsprosjekter. Så gikk han ut fra at hans utvalgte medarbeidere gjorde jobben med gjennomføringen på en skikkelig måte. Sjøl blei han i sin forskning mest opptatt av statistisk meteorologi - noe jeg skal komme tilbake til.

At Calle ikke deltok aktivt i all forskning han dro i gang, betydde slett ikke at han hadde tapt interesse for den. Det var alltid mulig å diskutere problemer med ham, og han stilte jamt gode spørsmål og kom gjerne med nyttige innspill. Men han hadde oftest så mange jern i ilden, at det hendte jeg hadde en følelse av å stjele tid fra ham. Han sa heller aldri nei til å lese kritisk igjennom et manuskript, sjøl om det delvis måtte skje på bussturen til og fra heimen på Storetveit, eller f.eks. på utedassen på Godskegården, der han en sommer jeg var der, ofte hadde en doktoravhandling som lektyre. Godskegården kommer jeg også tilbake til.

Han hatet ordet tidsfordriv, men likte svært godt å lese kriminallitteratur - særlig engelsk - for «da kan jeg unnskyld meg overfor meg selv at det er en måte å holde ved like og øke mine engelskkunnskaper». Dette sa han engang vi reiste med toget til Geilo til et møte i Norsk Geofysisk Forening. Han vekslet da mellom å lese og notere i en doktoravhandling han skulle være førsteopponent for, og en kriminalroman. Han hadde så å si alltid ei bok eller et tidsskrift i nærheten. Tegneren Audun Hetland tok ham på kornet, spesielt i en tegning i «BT» - jeg tror det var i forbindelse med en festspillåpning. Det var en utendørssituasjon: Der var de alle kjendiser og byoriginaler: Hilmar Reksten, Knut Tjønneland, Harald Sæverud, Thomas Breivik, Arild Håland, Finnemann og mange flere. Sæverud var også lang og hengslet, men over dem alle raget Calle - nærsynt lesende i ei bok.

Da UiB kom i gang i 1948, var utvilsomt G.I. det faglige tyngdepunktet i matematikk. I samarbeid med amanuensis Oddvar Bjørgum (som var godt skolert i matematikk, bl.a. ved arbeidet med å sjekke det matematiske formelapparatet i den «store boka») foreslo Godske at universitetet skulle utnytte denne kompetansen, og i tillegg til ren matematikk også gi undervisning i anvendt matematikk. Forslaget blei fulgt opp av fakultet og kollegium, og faget blei ved kongelig resolusjon godkjent som bifag i

1951. Det nye faget, som besto av et fellespensum av analyse, vektor-, og matriserekning og valg mellom spesialpensa i dynamikk eller statistikk, blei så populært at det trakk studenter også fra Oslo. Bjørgum foreleste i fellespensum og Godske i spesialpensa på Geofysen. Faget blei flytta over til Matematisk inst. da Bjørgum ble dosent der i 1953. (Han hadde disputert i 1952, som den første ved UiB.) Godske fortsatte med forelesningene i statistikk og dynamikk, og da den nye studieordninga blei innført, foreleste han også i et emne praktisk matematikk som bl.a. omfatta koding og programmering av elektroniske reknemaskiner. Godskes forelesninger og kompendier var svært populære, og han ga også ut ei lærebok i statistikk.

Her må det understrekes at han samtidig skjøttet sin del av undervisningen i meteorologi på en forbilledlig måte. Og tilstrømmingen av hovedfagstudenter var heile tida relativt stor.

Calle var vel også den første ved UiB som så mulighetene som åpna seg ved bruk av elektroniske reknemaskiner. Han hadde nok sjøl erfaring med det tidkrevende arbeidet med å håndrekna data i store tabellverk. Som et første steg leide han i 1952 en såkalt IBM Multiplier. Han fikk støtte fra G.I.'s Forskningsfond og Norsk Regnesentral. Bevilgningene satt langt inne, og en stund overveide han å pantsette flygelet sitt for å skaffe de siste tusenlappene, og jeg trur han virkelig bidro med private midler.

Calle var også drivkraften da UiB et par år seinere gikk sammen med en rekke bedrifter innen bank, handel og industri i Bergen og dannet interessentselskapet EMMA (Elektronisk Matematikk Maskin). Maskinen som blei innleid var en IBM 650, og den blei installert på Geofysen. Dette var en elektronrørmaskin som arbeidde med hullkort. Jevnført med dagens computere var kapasiteten svært beskjeden. Men det var en milepæl for Bergen og for Universitetet. Som alltid når Calle satte ting i sving, mobiliserte han alle krefter. Bl.a. ble kontorassistenten vår fullt opptatt som operatør og programmerer. I flere år var det da ofte store problemer med å få renskrevet brev og manuskripter, (denne kontorassistenten ble for øvrig senere Datasjef på Jotun Fabrikker i Sandefjord.)

1951. Det nye laget som besto av et fellesskap av analyse, vektor- og matriser-
teori og valg mellom spesialiserings i dynamisk eller statistisk, ble så populært at
det fikk studenter også fra Oslo. Bjergum foretok i fellesskapet av Godskes i
spesialiserings på Geophysen. Faget ble flytta over til Matematisk inst. da Bjergum ble
dosent der i 1953. Han hadde disjunkt i 1952, som den første ved UIB. Godskes
fortsatte med forelesningene i statistikk og dynamikk, og da den nye studieretning
blei innført, foreleser han også i et emne praktisk matematikk, som ble en omfattende
kodning og programmering av elektroniske regnemaskiner. Godskes forelesninger og
kompendier var svært populære, og han ga også ut et lærebok i statistikk.

Her må det understrekes at han samtidig spillet sin del av undervisningen i
metodeologi på en krevende måte. Og utformningen av hovedoppgavene var
helt nye og utfordrende.

Calle var vel også den første ved UIB som så muligheten som å åpne seg ved bruk av
elektroniske regnemaskiner. Han hadde nok sjel erfaring med det eksisterende
arbeidet med å håndtere data i store tabellverk. Som et første steg gjorde han i 1952
en såkalt IBM Multiplier. Han fikk støtte fra G.L.'s Forskningsråd og Norsk
Regningsvesenets bevilgningene satt langt inne, og en grund overvåking han å pantsette
lygdet sitt for å skaffe de siste tusenlappene, og jeg tror han virkelig bidro med
privat midler.

Calle var også involvert da UIB er på år senere gikk sammen med en rekke
bedrifter (samt bank, handel og industri) i Bergen og dannet interesseforening
BMM (Elektronisk Matematisk Maskin). Maskinen som ble innleid var en IBM
650, og den ble installert på Geophysen. Dette var en elektronisk maskin som arbeidet
med hukommelse, jevnfort med dagens computerer var kapasiteten svært beskjeden. Men
det var en utvei for Bergen og for Universitetet som alltid når Calle sette ting i
sving, mobiliserte han alle krefter. Bl.a. ble kontorsassistenten vår fullt opptatt som
operatør og programmerer. I flere år var det da ofte store problemer med å få
tenktestet prøv og transkriptor (denne kontorsassistenten ble for øvrig senere
Databel på John Fabrikker i Sandefjord.)

Utviklingen av datavirksomheten ved UiB er det ikke tid til å komme noe særlig inn på her. I 1962 ble den utskilt som egen avdeling - Hullkortavdelingen . Behovet vokste og nye og raskere maskiner ble innleid, og avdelingen lå under G.I. avd. B helt til 1966. Den fikk navnet Avdeling for Elektronisk Databehandling (EDB) . Fra 1966 av ble EDB avdelingen lagt direkte under DAK med Godske som formann i styret.

Calle og hans medarbeidere og studenter var jo også storforbrukere av datatjenester. I sin forskning konsentrerte han seg om statistisk meteorologi, og ved hjelp av kontrakter fra US AIR FORCE fikk han utført grunnleggende arbeider innen denne disiplinen. Han var også internasjonalt en populær gjesteforeleser om statistisk meteorologi og bruk av EDB i forskningen.

Her må jeg forlate naturvitenskapsmannen og bruke resten av tida på humanisten Calle Godske. Alle som kom i kontakt med ham, måtte bli slått og revet med av hans spennvidde. Ikke minst av hans dypt personlige forhold til litteratur, kunst og musikk som bar ham og tilhørerne så lett fra Dante til Tarjei Vesaas, fra laftingen i en stavkirke til middelalderens malerier og buene i Europas katedraler, og som engasjerte ham like sterkt på en platejakt i London som under kulturregistrering i tunet på et vestlandssmåbruk.

Det var først på en reise til en Biometeorologisk Kongress i Pau i Sør-Frankrike i 1963, at jeg virkelig fikk øynene opp for hans utrolige viten på noen av disse feltene. Vi var fem i folkevognbussen: Calle, Dosent Schieldrup Paulsen m. kone og min kone og jeg. På veien til og fra Pau tok han oss på en tematur i kunst- og kultur-historie - både malerkunst og kirkekunst - og historie som jeg vil huske så lenge minnet mitt fungerer.

Han tok oss gjennom et landskap han for en stor del hadde vandret i yngre år. Hovedtemaet på nedoverturen var kirker og klostre der han alle steder vi var, gav både raske oppsummeringer og til dels fine detaljer og historie, stilart og

Utviklingen av datavitenskapen vid Uib er det ikke tid til å komme noe særlig inn på her. I 1963 ble den vidtatt som egen avdeling - Fullkortsavdelingen - behovet vokste og nye og raske maskiner ble innleid, og avdelingen ble under G.L. svd. B. ble til 1966. Den fikk navnet Avdeling for Elektronisk Databehandling (EDB). Fra 1966 av ble EDB en delingen lagt direkte under DAK med Godaks som forskningsleder.

Callie og hans medarbeidere og studenter var jo også storforbrukere av datamaskiner. I sin forskning konstaterte han seg om statistisk meteorologi, og ved hjelp av kontakter fra US AIR FORCE fikk han utleide grunnleggende arbeid innen denne disiplinen. Han var også internasjonalt en populær foreleser om statistisk meteorologi og bruk av EDB i forskningen.

Her må jeg forbile naturvitenskapsmannen og bruke resten av tida på humanister. Calle Godaks. Alle som kom i kontakt med ham, måtte bli slått og rørt ned av hans spennvidde. Ikke minst av hans dypt personlige forhold til litteratur, kunst og musikk som var ham og tilhørerne så lett fra Dante til Tsjekov, fra hellingen i en avvikle til middelalderens malerier og byene i Europas katedraller, og som engasjerte ham like sterkt på en plateakt i London som under kulturkvinnens i tuset på et vestlandsmark.

Det var først på en reise til en Biometeorologisk Kongress i Pau i Sve-Frankrike i 1963 at jeg virkelig fikk synene opp for hans utrolige viter på noen av disse feltene. Vi var fem i folk-vognpassert Calle. Dozent Schieldrup Paulsen m. kone og min kone og jeg. På veien til og fra Pau tok han oss på en tematur i kunst- og kultur-historie. Både malerier og arkitektur - og historie som jeg vil huske så knytt minnet mitt i hjerter.

Han tok oss gjennom et landskap han for en stor del hadde vurdert i yngre år. Hovedtemaet på foreturen var kirker og kloster der han alle steder vil var gav både raske oppsummeringer og til dels fine detaljer og historisk stoff og

konstruksjoner. Her vil jeg blant høydepunktene nevne den himmelstrebende katedralen i Chartres som gjorde et utrolig mektig inntrykk på meg - og videre et gammelt romansk kloster ved Poitiers som også var uhyre interessant. Men Calle som var den eienste av oss som behersket fransk, var også en matglad og (med måte) vinglad herre som visste å finne fram til gode spise- og overnattingssteder.

På heimturen vil jeg nevne den særpregete middelalderbyen Carcassonne med St. Naizere katedralen fra 11. og 12. århundre, og ferden gjennom middelalderbyene langs Die Romanthische Strasse i Tyskland. Men høydepunktene var nok besøket i Toulouse-Lautrec-museet i Albi, og framfor alt den vesle halvtimen vi tilbrakte i museet i Colmar ved Mathias Grünewalds berømte alterskap fra klosterkirken i Isenheim, et av de store kunstverker fra tiden omkring år 1500. Jeg var nok også tidligere flere ganger blitt mektig imponert over at Calle, nærmest på sparket, kunne stå opp (ofte foretrakk han å sitte) og holde glitrende kåserier om ulike emner innen kunst og kultur. Han hadde tilsynelatende et slags dataminne, der han kunne gå inn og hente det han trengte.

Musikken lå også hans hjerte nær, og han var så vidt jeg kunne skjønne, en habil pianist. Men det var nok svært sjelden han lot seg overtale til å spille for tilhørere. Sjøl hørte jeg ham bare én gang, og da som tjuvlytter utenfor et åpent vindu, der jeg sto en god stund og lyttet til hans tolking av «Bachs musikalske katedraler», før jeg ringte på. Men han hadde et platearkiv som så visst ikke ble stående ubrukt. Han var også formann i Bergens Kammermusikkforening i en årrekke.

Hans spennvidde kommer også klart fram i boka «Hvordan blir været», som er en enestående kombinasjon av historie og historier, elementær kunnskap og eksakt teori. Dette er virkelig en «meteorologi for alle», der han i sluttkapitlet «Meteorologen leser skjønnlitteratur» sveiper innom både romaner, poesi og salmeboka.

Calle var også sterkt opptatt av mennesket - av spørsmålet: Hvor står vi? Hvor går vi? Han etterlyste en motvekt mot samfunnets alvorlige menn. Ordet «samfunns-

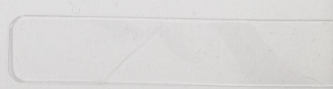
konstruksjoner. Her vil jeg blant høydepunktene nevne den himmelstrebende
katedralen i Chartres som gjorde et utrolig viktig inntrykk på meg - og videre et
gammelt tomsk kloster ved Poitiers som også var utrylende interessant. Men Calle
som var den eneste av oss som behersket fransk, var også en mangel og (med mine)
vingled ferde endt viste å finne fram til gode spise- og overnattingssteder.

På hjemturen vil jeg nevne den ekspresste midtlederturen Carcassonne med de
Natzers katedralen fra 11. og 12. århundre, og ferden gjennom middelalderbyene
langt Die Romantische Strasse i Tyskland. Mer høydepunktene var nok besøket i
Toulouse-Lautrec-museet i Albi, og ferden til den vesle halvøya vi tilhørte i
museet i Götting ved Mathias Grünewalds berømte altbilde fra klostret i
Isenheim, et av de store kunstverker fra tiden omkring år 1500. Jeg var nok også
bidraget flere ganger litt merkelig imponert over en Calle, nærmest på sporet, kunne
stå opp (for å fortelle om han å si) og holde glimrende kåserier om ulike områder innen
kunst og kultur. Han hadde tilvokstende et slags dataminn, der han kunne gå inn
og hente det han trengte.

Musikken lå også ganske nær, og han var så vidt jeg kunne sjelden en behaglig
pianist. Men det var nok svært sjelden han lot seg overhale til å spille for altopptre-
det. Jeg hørte jeg hans tone én gang, og da som duplett for et annet vindu, der jeg
sto en god stund og lyttet til hans tolking av «Bachs musikkalske katedraler», for jeg
trange ut. Men han hadde et platearkiv som så vidt jeg ikke stamme utbrukt. Han
var også formann i Bergens Kammermusikkforening i en årrekke.

Hans spennende kommer også klart fram i boka «Hvordan blir vi voksne», som er en
ersterende kombinasjon av historie og historie, elementær kunnskap og eksakt
teori. Dette er virkelig en «metateori» for alle, der han i sluttparagraf
«Metateorien leser skandinavisk» sveipet innom både romaner, poesi og
salmepoesi.

Calle var også sterkt opptatt av mennesket - av spørsmål som Hvor står vi? Hvor går
vi? Han etterlyste en metode for å kunne analysere mennesket. Ordet «estimer-

menneske» likte han nesten like lite som ordet «tidsfordriv». Det han ønsket var et samfunn der det også var plass til de såkalte «umulige» mennesker. Samfunnets mål må være å gi alle borgere mulighet for et rikt personlig liv; ikke først og fremst å tilpasse dem til vårt skrøpelige samfunn. «De unge må ikke betraktes som råstoff man skal lage direktører av,» var ett av hans slagord. I vårt velferdssamfunn med stadig mer frihet måtte **homo sapiens** - «det vise menneske» - kunne gi mer plass til **homo ludens** - «det lekende menneske». Og lek betyr her enhver form for lystbetont virksomhet.

Naturlig nok var han i en årrekke fast foreleser ved Nansenskolen: «Norsk humanistisk akademi» på Lillehammer. Svaret på en enquete fra Nansenskolen om «Verden og mennesket» avslutter Calle slik:

«Det lille menneske må ikke bli overmenneske, men bli ennu mindre, bli som et barn, få barnets nysgjerrige øyne og åpne sinn.

En hvalp? Ordet brukes sjelden som kompliment. Men jeg skulle ønske menneskene mer av gemyttet til den hvalpen André Bjerke skriver om, i sin vanlige underfundige livsvisdom:

Men den som er åpen i sinnet
og ny og forundret ren,
han ser hvor de andre er blinde
for ham er det meget å finne
selv i en rennesten.

Barnet i mennesket må leve videre - til tross for skolens og livserfaringens nedbrytende krefter, ellers er det intet håp for mennesket.

Av og til blir en så inderlig glad. Et godt smil fra en liten unge på gaten, et bilde som lyser for en lenge etter en sto foran det, et musikkstykke som klinger igjen lenge - lenge. Eller et lite ord, som er mer enn et slagord, som er livsvisdom. Et av de ordene som har gitt meg aller mest, som aldri har sluttet å glede meg, er ordene til en alltid moderne mester - ordene til ham som åpen for naturens herligheter så til liljene på marken: Uten at I blir som barn, kan I ikke komme inn i Guds rike».

menneske» like han nesten ikke lide som ordet «tidstidning». Det har ønsket var et
sammen det det også var plass til de såkalte «unulige» mennesker. Sammen med
må være å gi alle borgere mulighet for et rikt personlig liv; ikke først og fremst å
tilpasse dem til vårt skapelige samfunn. «De unge må ikke betraktes som tåstøtt
man skal lage direktører av», var ett av hans slagord. I vårt velstandsminne med
stadig mer trøst måtte homo sapiens - «det vise menneske» - kunne gi mer plass til
homo rudens - «det lakende menneske». Og tek betyr her enhver form for fysisk
vitenskap.

Naivitet nok var han i en årrekke fast forleser ved Nansenskolen «Høsk
humanistisk skole» på Lillehammer. Svaret på en enducte fra Nansenskolen om
«Verden og mennesket» avluttet Calle slik:

«Det lille menneske må ikke bli overmannet, men bli enn mindre, bli som
et barn, få barnets usjette øyne og åpne sinn.

En hvæl? Ordet brukes sjelden som kompliment. Men jeg skulle ønske
menneskene mer av gemyttet til den hvælpen. Andre Bjørke skriver om i sin
varige nødvendige livsvisdom:

Men den som er åpen i sinnet
og ny og forundret ten,
kan ser hvor de andre er blinde
for ham er det meget å finne
seiv i en tenner.

Barnet i mennesket må leve videre - til tross for skolens og livsvisdomens
neddytende krefter, elers er det intet håp for mennesket.
- Av og til blir en så inderlig glad. Et godt smil fra en liten unge på gaten,
er bilde som lys for en lang etter en stund det er menneskesjels som
klinger igjen lange - lange. Eller et lite ord, som er mer enn et slagord, som
er livsvisdom. Et av de ordene som har gitt meg aller mest, som aldri
har sluttet å glede meg, er ordene til en alltid moderne mester - ordene til ham
som åpen for naturens herlighet så til liljene på marken. Utan at i blir som
barn, kan i ikke komme inn i Guds rike»

For Calle hadde Guds rike neppe noe med det hinsidige å gjøre. Han var åpenbart et sterkt religiøst menneske, men om sin Gudstro snakket han aldri med meg. Men han hadde mye av barnet i seg, og mer enn engang spøkte han med at han hadde «attest fra Dagbladet for barnslighet».

Men det var ungdommen - den neste generasjon - som vel lå Godskes hjerte nærmest. Og han nøyde seg ikke med å holde foredrag og gi avisintervjuer om sitt engasjement. Langt viktigere var det at han vågde å prøve holdbarheten av sine «ville idéer» om å gjøre ungdommens fritid til «en spennende reise full av eventyr og oppdagerglede», som han uttrykte det.

Det hele startet «fredssommeren» 1945 med en ungdomsleir på Sekse i Hardanger. Som lokal medhjelper hadde han der en eldre heradsgartner, Olav Einset i Ullensvang. Sommeren etter hadde han hele 4 leirer. Men han arrangerte også større utflukter med ungdommene sine, bl.a. en tur Bergen-Tromsø, som deltakerne åpenbart hadde mye moro av, og videre roverstaffetten «Norge på langs» som han skrev bok om.

Men i lengden ble det litt tungvint å arrangere disse leirene i et gammelt skolehus på Sekse eller i andre tilsvarende primitive lokaliteter. Calle var medlem av Bergen Rotary Klubb, og med sin glød og store overtalelsesevne fikk han klubben og individuelle klubbmedlemmer til å finansiere kjøpet av liten fjellgard, Kleppe på Osterøya. Her på «Godskegården» - «De ville idéers gård» - samlet han hver sommer et tjuetalls ungdommer til kurs og moro. De fleste var norske, men oftest var det også noen fra de andre skandinaviske land. Og en sommer da han hadde 2 leirer, var over halvparten i den ene engelske ungdommer. Jeg var sjøl med der ute i 3 somre, og drev med mikrometeorologiske feltundersøkelser.

De unge fikk gleden av en stimulerende innføring i naturvitenskapelige metoder og forskning knyttet til biologi og geologi. Floraen i området ble grundig kartlagt, og det er neppe noen biotop i Norge som er blitt så grundig studert som det vesle Kleppevatnet. Alt fra plankton og hjuldyr til mageinnhold i småauren kom under

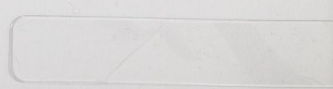
For Calle hadde Guds rike neppe noe med det hilsidige å gjøre. Han var åpenbar et sterkt religiøst menneske, men om sin Gudsrikdom ønsket han aldri med meg. Men han hadde mye av barnet i seg, og mer enn engang spøkte han med at han hadde «erret fra Dødsriket for barnslighet».

Men det var ungdommen - den neste generasjon - som var M. Guds rike nærmest. Og han prøvde å holde med å holde foredrag og gi aviser og aviser om sitt engasjement. Løst vakkert var det at han vågde å prøve holdbarheten av sine «vilde ideer» om å gjøre ungdommens tittel til «en spennende tittel for at vi utvikler og oppdagelses», som han uttrykte det.

Det hele startet «eksperimentet» 1945 med en ungdomslær på Selva / Hønsanger som lokal medhjelper hadde han det en eldre lærer, Olav Einar i Ullensvang. Sammen etter hadde han hele 4 lærer. Men han var en av de store uttallene med ungdommens sine, bl.a. en tur Bergen-Troms, som deiligste åpenbart hadde mye mer av og videre rovertstatten «Norge på lang» som han skrev bok om.

Men i langden ble det litt tungt å arrangere disse leirene i et gammelt skolehus på Sævi eller i andre tilsvarende primitive lokaliteter. Calle var medlem av Bergen Rotary Klubb, og med sin glød og store overbevisning fikk han klubben og individuelle klubbmedlemmer til å finansiere kjøpet av liten fjellgard, Kjøpe på Osterøy. Her på «Gudsriket» - «De vilde ideers gard» - samlet han hver sommer et fantastisk ungdommer til kurs og more. De leire var norske, men det var det også noen fra de andre skandinaviske land. Og en sommer da han hadde 3 leire, var over halvparten i den ene engelske ungdommer. Jeg var sjal med det i 3 somre og drev med mikrometeorologiske feltundersøkelser.

De unge fikk gløden av en stimulerende lærer i naturvitenskapelige metoder og forskning knyttet til biologi og geologi. Fløret i området ble grundig kartlagt, og det er neppe noen biotop i Norge som er blitt så grundig studert som det vesle Kjøpevatnet. Alt fra plankton og hjuldyr til magenhold i emulsen kom under

mikroskopet i det primitive laboratoriet. Etter hvert sluttet nok også folk i nabolaget å undre seg over disse ungdommene som løp omkring med innsektshåver og fanget sommerfugler, øyestikkere og andre insekter som det var mulig å fange.

Før de fleste framhevet Calle natur- og kulturvernet som en av de store sakene i framtida. Ved ekskursjoner (kulturregistreringer under mottoet: «Vi kan finne levende kulturhistorie utenfor stuedøren om vi har øynene med oss») fikk «kleppianerne» innføring i byggeskikk (f. eks. den karakteristiske brakakledningen på låver i området og steingavlene på den verste slagregnsiden), og annen gammel bygdekultur. Disse turene kunne vare opp til 3 dager, og da overnattet de oftest i skolehus, i soveposer på harde golvet. Utstyr til et enkelt matstell brakte de gjerne med seg. Enkelte av disse utfluktene var nok noe hasardiøse. Blant annet kjøpte Calle en gammel båt som de hadde mye både strev og moro med. Calle var ingen praktisk mann, men han hadde en utrolig evne til å delegere lederskap til de best egnete blant ungdommene. Dette sammen med en god porsjon flaks gjorde at de få små uhell som forekom, i ettertid nærmest ble betraktet og framstilt som morsomme episoder.

Når været på Kleppe var mindre gunstig for virksomhet ute, og også gjerne ved leirbålet om kvelden, ble tida nytta til kåserier, og samtaler om litteratur, musikk, kunst, historie, mellommenneskelige forhold og naturvitenskap.

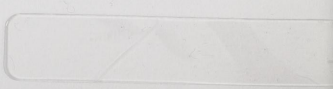
Resultatene av denne inspirerende og fantasifulle virksomheten ga i rikt monn beviser for holdbarheten av Calles «ville idéer», som i grunnen ikke er så ville som han gjør dem til. Oppholdet på Godskegården med tilliggende herligheter blei for de fleste av de hundrevis av ungdommer som fikk komme dit, av den største betydning for deres utvikling. Og det er vel selv i dag mange kvinner og menn som i takknemlighet husker det Calle ga dem med på ferden. Hans siste hilsen til all norsk ungdom er boka «Oppdagerferden» som han maktet å fullføre på sykehuset like før han døde. Her festet han til papiret både tanker om ungdommen og en omfattende beretning om sitt arbeid blant ungdommen.

mikroskopet i det primitive laboratoriet. Bittert sluttet nok også folk i naboparken
å grundte seg over disse ungdommene som løp omkring med innaskjølvet og langede
sommertingler, syretastikere og andre insekter som det var mulig å fange.

Før de fleste besøkene hadde Calle natur- og kulturvernet som en av de store sakene i
framtid. Ved ekskursjonen (kulturteateringen) under mottoet «Vi kan finne
levende kulturbærende steder i stuebaren om vi har øyene med oss» fikk
«kjøperne» innføring i byggeskikk (i eks. den karakteristiske praktkledningen
på låver i området og stengavlene på den verste slaggelunden), og senere gammel
bygdekultur. Disse kunne være opp til 3 dager, og da overnattet de oftest i
skolehuset i hovedpost på harde gulv. Utstyr til et enkelt matstelt ble tatt de gjens
med seg. Enkelte av disse utlukene var nok noe forskjellige, blant annet kjøpte
Calle en gammel båt som de hadde mye både styv og mjos med. Calle var ingen
praktisk mann, men han hadde en utvillig evne til å delegere lederkap til de best
egnete blant ungdommene. Dette sammen med en god portion fiske gjorde at de ble
snått arbeid som forekom i ettertid nærmest ble betraktet og fremtitt som momentane
episoder.

Når været på kjøppe var mindre gunstig for virksomhetene, og også gjens ved
leitet om beviden, ble litt nytta til kåserier, og samtaler om litteratur, musikk,
kunst, historie, mellomannetværlige forhold og naturvitenskap.

Resultatene av denne inspirerende og fantasifulle virksomheten ga i det romm
beviser for holdbarheten av Calles «ville ideer», som i grunnen ikke er så vilde som
han gjør dem til. Oppholdet på Godskegården med tilhørende hestegård ble for
de fleste av de hundrevis av ungdommer som fikk komme dit, av den største
beholdning for deres utvikling. Og det er vel selv i dag mange kvinner og menn som i
taknemlighet husker det Calle ga dem med på ferden. Hans siste hjelp til all norsk
ungdom er boka «Oppdagerferden» som han markert å fullføre på syretastikere like før
han døde. Etter testet han til papiret både tanker om ungdommen og en omfattende
beretning om sitt arbeid blant ungdommen.

Når noen roste han for dette arbeidet, feide unγκaren Calle det gjerne litt bryskt men samtidig unnselig av med: «Dette er min erstatning for familieliv!»

Som hans elev, medarbeider og venn gjennom mange år, er nok også jeg sterkt preget av Calles innflytelse. Det portrett jeg har forsøkt å tegne av han her, er derfor neppe helt objektivt. Hans svakheter har jeg heftet meg lite ved. I praktisk arbeid var han en kløne, og han spøkte selv alltid med at han hadde 10 tommeltotter. Han ville likevel gjerne delta. Under dugnaden på Kleppe blei han da gjerne satt til noe grovarbeid - som f.eks. å male store veggflater, der litt søl ikke var så ille. Den grå lagerfrakken han da brukte, ble jo med tida nokså fargerik. En gang han reiste heim med nokså mye kvitmaling i håret, bemerket han: «Det fine med dette er at når jeg har fått badet, ser jeg 10 år yngre ut.»

Blandingen av mild omgjengelighet og knivskarp logikk var en hovedegenskap ved Calle. Hans sylspisse intelligens, uvanlig kvikke tunge og lynrappe replikk kunne vel av og til også skaffe ham fiender. Men sjøl om han ikke var noen utpreget diplomat, var han aldri ondskapsfull. Og en uheldig replikk avbøtet han gjerne raskt med en alltid våken sjølironi, og en bevisst vilje til ikke å ta seg sjøl høytidelig. Han hadde også en spontan evne til uten det minste snev av misunnelse å anerkjenne kvalitet når han møtte det i andre enn sine egne prestasjoner. Hans egen nesten utrulige arbeidsevne som han så gavmildt ødslet med, gjorde ham også våken for de anstrengelser som lå bak andres prestasjoner.

Når noen roste ham for dette arbeidet, følte ungkarer Calle det gjorde til byvold men samtidig utvetykelig av med: «Dette er min erstatning for familie!»

Som hans elev, medarbeider og venn gjennom mange år, er nok også jeg sterkt preget av Calle: inntrykket. Det portrettet jeg har forsøkt å tegne av han her, er derfor neppe helt objektivt. Hans svarheter har jeg heller meg til ved. I praksis arbeid var han en kjerne og tarvopakte selv alltid med at han hadde 10 tommerlutter. Han ville ikke vel gjennom dette. Under dugnaden på Kjøppe ble han da gjerne sett til noe grov arbeid - som å se å male store vegglister, det ble det ikke var så ille. Den går i praktikk kan da bruke, ble jo med nå nok så i utgang. En gang kan neste sein med nok så nye kvitvask i håret bemerket han: «Det fine med dette er at når jeg har fått badet ser jeg 10 år yngre ut».

Blandingen av snillikhet og klar skarp logikk var en hovedegenskap ved Calle. Hans svapass intelligens, utvanning kvitte tange og lynsnipe reaktiv kunne vel av og til også skaffe ham fiender. Men sjelden han ikke var noen utpreget diplomat, var han aldri ondskapsfull. Og en utredelig reaktiv avdøt han gjerne taskt med en alltid våken sjelton, og en bevisst vilje til ikke å se sjal høytidelig. Han hadde også en spontan evne til uten det minste snev av misunnelse å strekke seg kvalitert når han måtte det i andre enn sine egne prestasjoner. Hans egen nære utvilinge arbeiderne som han så gavmildt eider med, gjorde ham også våken for de utvilinger som så bak andres prestasjoner.

Depotbiblioteket

78sd 20 234

